

Klokkefrøer. Indtil 1950 var der en naturlig bestand af klokkefrøer på Røsnæs. I år 2000 blev klokkefrøer fra Nekselø udsat på Røsnæs. Det skete for at etablere en reservebestand for klokkefrøerne på Nekselø, hvis levested er helt isoleret, og faren for at de kan uddø er derfor stor.

For at give frøerne gode levevilkår på Røsnæs, blev der gravet et antal lavvandede vandhuller. Udsætningen er lykkedes over al forventning, og bestanden er nu i så kraftig vækst, at klokkefrøerne breder sig til andre vandhuller på Røsnæshalvøen. Klokkefrøerne trives godt med afgræsningen og forbuddet mod at gødske og sprøjte.

Også projektet med klokkefrøer er delvist finansieret af EU's Lifepulje.

Kratskovene. De selvsåede kratskove på overdrevet er et eksempel på en type skov, der udvikler sig under intensiv græsning, hvor kun de mest stikende eller bitre vækster klarer sig mod nedbidning. Slåenbuske og hunderoose er pionerer for hvidtjørnen, der siden overgroes af vedben. Spredt står benved, vildæble, kirsebær og hyld. De røde frugtstande af den giftige dansk ingefær lyser op i skovbunden om efteråret. Krattene er spændende, men også en trussel mod de værdifulde overdrev. Derfor ryddes kratbevoksninger jævnligt, når de har bredt sig for meget. Men naturligvis bevarer vi dele af denne særegne skov.

Skovene og Valdemar Sej. Ifølge sagnet holdt Valdemar Sej i 1231 en lyslig jagt i den daværende skov på Røsnæs. Jagten fik en brat afslutning, da kongens søn Valdemar den Unge blev truffet af en vildfarende pil, som gik gennem hans hjerte. "Kongen befalede i sin sorg, at intet træ skulle kaste sin skygge på den forbandede jord, hvor Danmarks håb blev dræbt. Den knitrende ild gik snart over Røsnæs og lagde skovene øde. Her skulle i al fremtid alene naturelementerne rase og stormen herske. Røsnæs lå øde i sekler af år, pisket af storme vinter og vår". Den almindelige hensynsløse hugst, kreaturgræsning i skovene og inddragelse af skov til landbrugsarealer, der prægede Danmark indtil skovloven i 1805, har sikkert også gjort sit til at holde Røsnæs skovfattig. De mange små skove er alle anlagt inden for de sidste 100 år.

Baunebjerg Skov er forstligt set den smukkeste af Røsnæs-spidsens skove. På trods af skovens ringe størrelse og de barske vækstvilkår gror træerne godt og har pæne, rette stammer. Skoven blev sået sammen med rug i 1932 og er således første generation skov.

Skanseskoven er anlagt omkring 1910. Granerne i kanten er døende. De erstattes af naturlig opvækst. Inde i skoven findes ask og birk, der giver lys til mange buske i skovbunden. Her er slåen, mirabel, røn, brombær og kaprifolium. Det giver gode vilkår for fuglelivet.

Velkommen til Røsnæs

Spidsen af Røsnæs, også kaldet Refsnæs, ejes af staten. I 1964 købte staten Røsnæsgården for at gøre området mere tilgængeligt for publikum. I 2008 har Skov- og Naturstyrelsen overtaget Røsnæs Fyr fra Farvandsvæsenet, og publikum har nu også adgang til dette område. Det samlede areal er på 200 ha.

Praktiske oplysninger

Motortrafik: Respekter fartbegrænsningen på 30 km/t på vejen gennem området. Større hastighed er farlig for de gående og støvgenerne bliver ubehagelige.

Parkering er kun tilladt på de markerede P-pladser.

Handicapforhold: Den gule rute er ikke handicapegnet, dog er dele af ruten mellem fyret og P-pladsen handicapegnet.

Hunde: Hunde skal holdes i snor i området, men må gå løs på stranden mellem 1. oktober og 31. marts.

Primitiv overnatning: Den primitive overnatningsplads øst for Røsnæsgården må benyttes uden særlig tilladelse. Den er dog ikke til store grupper.

Naturskolen, lejrskolen og lejrpladsen ved Skanseskov kan lejes/reserveres ved henvendelse til Naturskolen, tlf. 59 50 97 76. Bedst hverdage kl. 9-16.

Yderligere oplysninger: Røsnæs administreres af Skov- og Naturstyrelsen, Vestsjælland, tlf. 59 32 80 16, e-mail: vestsjaelland@sns.dk, www.skovognatur.dk/vestsjaelland

• Røsnæs

Serien »Vandreture« er foldere over udvalgte naturområder. De kan fås på biblioteker og turistbureauer, samt ved indgangene til mange af områderne. Se også www.skovognatur.dk

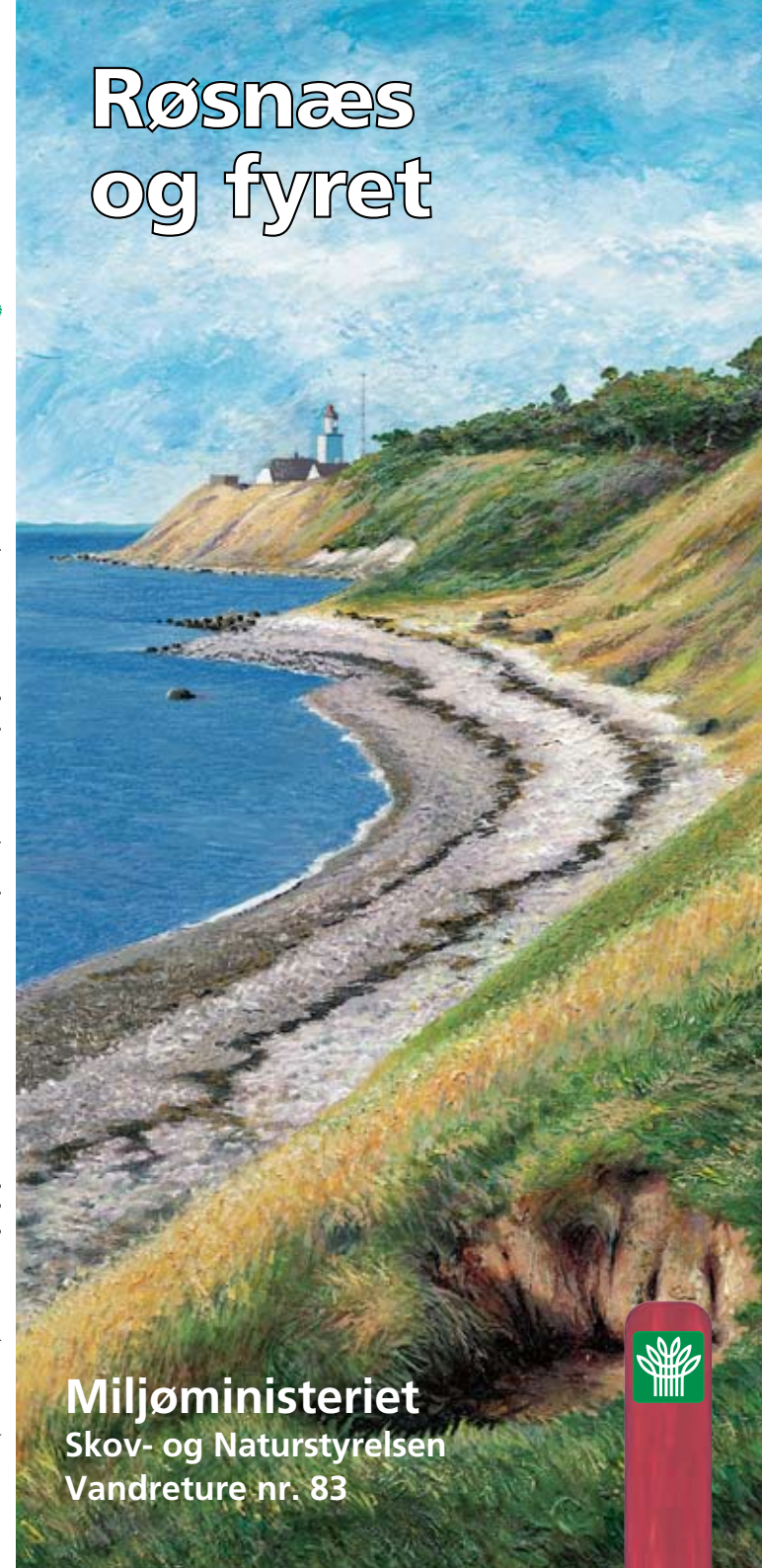
Miljøministeriet Skov- og Naturstyrelsen

- forvalter statsejede skove og andre naturområder i hele landet
- tager ved driften hensyn til befolkningens friluftsliv, produktion af træ og beskyttelse af natur- og kulturværdier.

**Skov- og Naturstyrelsen
skaber natur og oplevelser**

Røsnæs og fyret

083-1002 (Revideret 2010) Grafisk tilrettelægning og kort: Parabol. Illustrationer: Poul Andersen. Tryk: Scamprint A/S. Denne tryksag bærer det nordiske miljømærke Svanen. Licensnr. 541 006

**Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Vandreture nr. 83**

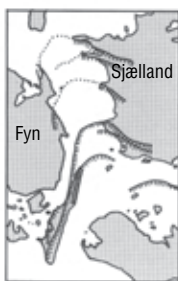

Røsnæs

Røsnæs har en enestående natur, voldsom og stedse i bevægelse. Her er udsyn, lys, luft, skov og hav, storslåede overdrev og en stilhed der gør, at man pludselig bliver opmærksom på insekternes svirren i luften.

Klima. Klimaet hører til det tørreste og mest solrige i Danmark. I gennemsnit falder kun 523 mm nedbør pr. år mod landsgennemsnittet på 664 mm/år og normalt ligger Røsnæs ca. 100 solskinstimer over landsgennemsnittet på 1730 solskinstimer/år.

Danmarks Meteorologiske Instituts (DMI) målestation ved Røsnæs Fyr har leveret disse data over lokalklimaet. Målestationen er en af i alt 60, der dækker hele Danmark. Hvert 10. minut døgnet rundt rapporterer målestationen det lokale vejr til DMI. Sammen med målinger og fotografier fra en række vejr satellitter giver det et præcist billede af vejret. Målesystemet er verdensdækkende, så de daglige vejrudsigter i medierne er efterhånden meget præcise.

Istiden. Røsnæshalvøen er en vold af ler, sand, grus og sten, som blev skubbet op under istiden for 15-20.000 år siden. Dengang skød en gletcher fra Østersøen op gennem Storebælt og skubbede store flager af frossen jord foran sig. Da isen senere smeltede bort, efterlod den en serie af buede randmoræner tværs over Storebælt fra Sjælland til Fyn. Røsnæs er den østlige del af en sådan randmoræne, der fortsætter undersøisk til nordspidsen af Fyn. At Røsnæs er blevet skubbet ses af de skrånede lag i skrænterne, især på nordsiden.

Leret. Mest iøjnefaldende i kystklinterne er det røde og grønne plastiske ler fra Tertiærtiden for 50 millioner år siden. Det er en meget ren og fed lerart. Den er stenhård som tør, men bliver plastisk og udflydende i fugtig tilstand. Størstedelen af lagene består dog af stenhårdt moræneler og smeltevandsgrus fra istidene. Mange steder langs kysterne dannes skred, fordi det fugtige, plastiske ler presses ud under vægten af de overliggende lag.

Ledeblokke. De stenede strande, især langs nordkysten hvor bølgerne polerer stenene glatte, inviterer til geologiske studier. En del af stenene er ledeblokke. De fleste ledeblokke på Røsnæs stammer fra Dalerne i Sverige og Østersø-området, hvilket underbygger teorien om at isen hovedsagelig kom derfra. Kun få ledeblokke er fra Osloområdet. Se udstilling i Hestestalden.

Kystsikring. Naturens kræfter får i stor udstrækning lov til at råde. Kystskrænterne sikres derfor ikke, da strandene så vil forsvinde og de geologisk interessante skræntprofiler vil gro til. En undtagelse er dog gjort ved fyret på nordsiden.

Fuglelivet. En del trækfugle passerer forår og efterår. Kredsede musvåger ses ofte på solrige efterårsdage, og især om vinteren ses mange edderfugle på revet.

Rødrygget tornskade og gråstrubet lappedykker yngler i området. Tornsanger er karakterfugl i det åbne land og karmindompap ses ofte.

Fiskeri. Langs kysten er gode muligheder for lystfiskeri efter bl.a. havørred og hornfisk. Husk fisketegn. En gl. beskrivelse siger, at "Bønderne på Røsnæs ikke skulle fortvivle over deres karrige jord, thi stranden løber omkring markerne, hvor bonden kan fiske sild, flynder og hornfisk, når Dønnen lyster. Og ved Mikkelsdag falder her et skønt ålefiskeri". Et synligt bevis for den overflod fiskeriet gav, kan stadig ses i marknavnet "Fiskemarken" nord for Fiskerhuset. Her blev læggekartoflerne gødet med sild under lægningen.

Græsning og landbrug. Røsnæsgården har måske helt tilbage i 1300-tallet været græsningsområde for Kalundborg Slots Ladegård og Kaalund Kloster. I 1866 blev gården købt af slesvig-holsteneren Otto Lawaetz. Han kom til et overdrev, hvor halvdelen af det han først troede var får viste sig at være store sten. Under det nationale motto "Hvad udad tabs skal indad vindes" gjorde han en stor indsats for at dyrke jorden efter moderne principper. Der blev ryddet sten, merglet og drænet. På skrænterne ses store bunker af marksten, hvoraf mange bærer spor af sprænghuller.

Overdrev. Røsnæs rummer nogle meget værdifulde overdrev med specielt mange varmekrævende arter. Med målrettet naturpleje søges vilkårene for både flora og fauna bevaret bedst muligt. Plejen består først og fremmest i kontinuerlig afgræsning. Herudover ryddes der jævnligt krat for at undgå tilgroning, som er en trussel mod overdrevene.

Det er målet at genskabe flere værdifulde overdrev på statens arealer. De landbrugsarealer, der indtil begyndelsen af 1980'erne blev drevet i kornavl, er derfor - af flere omgange - nu alle udlagt i græs, og der må hverken gødskes eller sprøjtes. Der er lavet rydninger af tilgroede områder. Nye og gamle græsarealer er indhegnet, således at de kan afgræsses af kreaturer. Græsarealerne vil med tiden udvikle sig til overdrev. Det kan dog tage mange år. Det er håbet, at den særegne overdrevsflora og -fauna efterhånden vil brede sig på de kommende overdrev.

Naturgenopretning af overdrevene er i perioden 2004-2008 blevet støttet økonomisk af EU's Lifepulje, som bl.a. har til formål at bevare og sikre naturen for eftertiden.

Røsnæs

Adgang

Der er fri færdsel i skovene og på de græsklædte arealer - også de indhegnede. Der er elektrisk stød i hegnene. Dyrene er fredelige. Bemærk at der i foldene øst for Røsnæsgården kan være løsgående tyre. Dette vil i så fald være skiltet på hegnene. Al færdsel sker på eget ansvar.

Gul vandrerute

Ruten er små 6 km og markeret med gule pletter på sten, træer og pæle. Ved højvande kan stien langs stranden være oversvømmet. Stien egner sig ikke for dårligt gående, ligesom det er umuligt at medbringe barnevogn eller klapvogn. Udvis omtanke og respekter privatlivets fred under færdsel og ophold på fyrarealet. Stedet er arbejdsplads og bolig for fyrpersonale.

Rød, blå og grøn vandrerute

På kortet er angivet tre alternative ruteforslag. Ruterne er ikke fysisk markeret i terrænet.

- Rød rute er 1,6 km
- Blå rute er 2,3 km
- Grøn rute er 2,6 km

Røsnæs Puller 2 km

13

Røsnæs Fyr

Røsnæs Rev

Fyrskov

Sejerø Bugt

Nordre Mademose

Nordskov

Skanseskov

Mademosen

Røsnæsvej

Fiskemarken

Branddam

Lange Sø

Skansen

Fiskerhus

Røsnæsgården

Naturskole
Lejrskole
Udstilling
Café

Rullehøj

Kalundborg 14 km →

Fiskehus Skov

Vågehøj

Bavnebjerg Skov

Snogekærvej

Bavnebjergsklinten

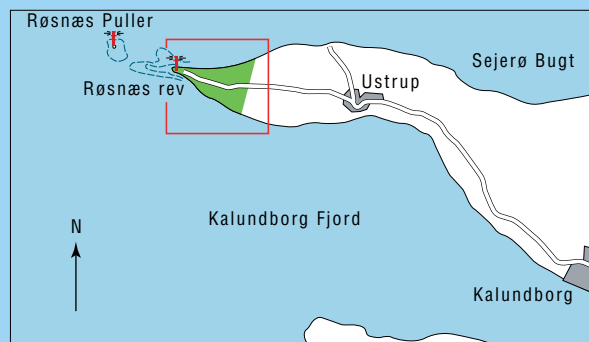
Vindekilde
Kikud

Kalundborg Fjord

Grimsdal

Gabelav

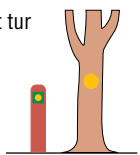
Helles Klint 1 km →

Signaturforklaring

- Offentlig vej
- Skovvej, motorkørsel ikke tilladt
- Skovvej, motorkørsel tilladt max.30 km/t
- Sti
- Stendige
- Bæk/grøft
- Skov
- Eng/Græs
- Mose, Tuer
- Overdrev/Krat
- Bebygget område
- Private arealer
- Sø
- Skov, privatejet
- Stenstrand

- Parkering
- Bålplads
- Lejrplads
- Primitiv Lejrplads
- Spisested
- Handicaptoliet
- Trappe
- Statsejet ejendom
- Privat ejendom
- Skrænt
- Handicapegnet tur
- Afmærket vandrerute

1ha

0

0,5 km

1 km

Skranterne (1) mellem Fyrskoven og Skanseskoven har nogle af Danmarks mest tydelige spor af smeltevandsfloder og af skrårstillede aflejringer, der vidner om istidens skubben til jordlagene. Se også afsnit om **istiden** og **kystsikring**.

Skanseskoven (2). I det nordvestlige hjørne af skoven, på hver side af kyststien, anes to betonkonstruktioner. De er tilbageværende spor af den tyske befæstning under 2. verdenskrig. Skovens navn kommer dog af en skanse, der blev opført her under Englandskrigen 1807-14.

Mademosen (3) var oprindelig en lille bugt, der på grund af landhævning og dannelse af strandvolden blev afskåret fra havet og blev til en lavvandet indsø. Med tiden er søen derfor delvis groet til. I 1700- og 1800-tallet har ejeren gravet tørv i mosen. Tørven blev efter tørring solgt til opvarmning og madlavning. Tørven var efterspurgt, da egnen var træløs og brændemanglen derfor stor.

En made er et lavtliggende landområde.

Røsnæsgården og Røsnæs Naturskole (4). Indtil 1815 lå forgængerer for Røsnæsgården lidt nord for Fiskerhuset. Gården fungerede som færge- og vogtergård. I 1815 blev gården flyttet til det nuværende sted. I 1950 nedbrændte den stråtekte hovedbygning og kostald. Bygningerne blev genopført med tegltag. Kostalden lå, hvor den nuværende vej er, men blev efter branden flyttet mod syd for at mindske flueplagen og lugtgenerne i stuehuset.

Staten købte gården i 1964. Hovedbygningen blev i 1991 ombygget til naturskole og lejrskole. Den tidligere hestestald er i dag udstilling og cafe. Udstillingen er døgnåben og et besøg værd. Bygningerne syd for vejen bruges til personale og drift af arealerne. Naturskolen drives af Kalundborg Kommune og Skov- og Naturstyrelsen.

Vågehøj (5). Toppen af højen ligger 55 m over havet, og herfra kan man i klart vejr se bl.a. Fyn, Samsø, Mols og pylonerne på Storebæltsbroen.

Navnet Våghøj antyder, at man også i gammel tid vågede her - dvs holdt udgik efter fjenden - og tændte bævner på Bavnehøj for at advare om fjendtlige skibe.

Betonfundamenterne og det underjordiske anlæg stammer fra en radarstation, anlagt af det danske forsvar kort efter krigen og benyttet i perioden 1950-1964. Anlægget i Vågehøj indgår i en kommende udstilling sammen med Røsnæs Fyr.

Vindekilde, Kikud, Grimsdal (6). Området er gammelt overdrev og er stejlt og sumpet flere steder. De vindformede krat er måske de flotteste af sin art i Danmark. Kvæget har trampet et netværk af smalle stier mellem de krogede vedbendbegrøede hvidtjørne. Området er rigt på blomster, insekter, markfirben, snoget, hugorne og salamandre. Pluk ikke blomsterne, da området rummer flere sårbare og fredede arter. Se uddybende beskrivelse på bagsiden.

Kilden (7) er frostfri hele året. Røsnæsgården fik sit vand herfra indtil 1980. Ved kildens udløb i havet ses resterne af en sumpbæverfarm fra årene under og efter 2. verdenskrig, hvor pelspriserne var meget høje.

Klokkefrøer (8) lever i alle de lavvandede vandhuller. Læs mere på bagsiden.

Fiskerhuset (9) blev bygget omkring år 1900 til fiskeren Hildebrandt. Der var tidligere et stort og givtigt bundgarnsfiskeri langs kysten. I dag er Fiskerhuset fritidshus for familien Lawaetz.

Skansen (10). Vest for Fiskerhuset ligger en kraftig fæstningsskanse bygget i 1660'erne under svenskekrigene. Skansen blev "genbrugt" under Englandskrigene. For at hindre fjendtlig landgang efter tabet af flåden til England i 1801 og 1807, blev skansen udvidet og nye opført andre steder, bl.a. en skanse ved Skanseskov, samt en skanse på spidsen af Røsnæs, hvor fyret nu ligger. Kun fyrskansen var fast bemanded - de andre blev udrustet med kanoner og personel efter behov.

De største kanoner kunne på afstande op til en kilometer skyde gennem træbeklædninger på fjendens skibe, men havde da kun en træfsikkerhed på 50%. Kanonkuglerne vejede 24 pund.

Røsnæs Fyr - Sjællands vestligste punkt (11). I årenes løb er mange skibe forlist på Røsnæs Rev. Fyret er opført i 1844-46 for at hjælpe skibsfarten, når skibene skulle passere igennem det vanskelige og snævre farvand Storebælt, herunder passere forbi Røsnæs Rev. Lysgiveren på blot 500 watt er 24 meter over havets overflade. Linseværket af fransk bjergkrystal gør, at lyskeglen i klart vejr kan ses næsten 40 kilometer væk. Hvert fyrtårn i Danmark afgiver et individuelt lys. Lyset fra Røsnæs Fyr ses i ét sekund efterfulgt af fire sekunders mørke, hvilket svarer til de fem sekunder lyskeglen er om at dreje en hel omgang. Skov- og Naturstyrelsen fik overdraget fyret af Farvandsvæsenet i 2008.

Farvandsvæsenet regulerer og sikrer sejladsen i de danske farvande. Røsnæs Fyr er et vigtigt led heri, men den tekniske udvikling har gjort dele af anlægget og boligerne overflødige. Derfor er området nu åbent for publikum.

Fremtiden kræver stort set kun lys i toppen af fyrtårnet. Overvågningen af de danske farvande vil ske via radar og satellitter, eventuelt suppleret med en fortsat visuel overvågning.

Røsnæs Fyr - et kommende besøgscenter. Arbejdsmarkedets Feriefond donerede i 2008 et større beløb til udstillingen "Røsnæs - et militært kulturlandskab". Skov- og Naturstyrelsen vil i samarbejde med bl.a. Kalundborg Kommune indrette udstilling i fyrmesterboligen og i Vågehøj radarbunker. Udstillingen forventes at åbne senest i 2011.

DMI - meteorologisk målestation (12) omtales på bagsiden.

Røsnæs Puller og Røsnæs Rev (13). 2 km ude i Storebælt, vest for Røsnæs Fyr, ligger Røsnæs Puller. Dette ubemandede fyrtårn er opført i 1939 for at markere udstrækningen af det farlige Røsnæs Rev. Pullertens højde er 15 meter over havets overflade.

Mellem Røsnæs Fyr og pullerten ligger Røsnæs Rev, et usædvanligt velbevaret stenrev med et helt enestående plante- og dyreliv. Det er ikke usædvanligt at se både marsvin og sæl tæt under land.